

การพัฒนาโครงสร้างเครื่องแต่งกายอัตลักษณ์ไทย สู่บริบทร่วมสมัย

ธนาคม สิทธิรัฐกร

สาขาวิชาการออกแบบ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ศุภชัย อารีรุ่งเรือง

สาขาวิชาการออกแบบ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Modernizing Thai Traditional Garments' Construction into Contemporary Context

Thanakhom Sittiarttakorn

Department of Design, Faculty of Decorative Arts, Silpakorn University, Thailand

Supachai Areeerungruang

Department of Design, Faculty of Decorative Arts, Silpakorn University, Thailand

Article Info :	Research Article
Article History :	Received March 3, 2025
	Revised June 23, 2025
	Accepted June 30, 2025
Corresponding Author :	Thanakhom Sittiarttakorn
E-mail Address :	sittiart.official@gmail.com

บทคัดย่อ

การพัฒนาโครงสร้างเครื่องแต่งกายอัตลักษณ์ไทยสู่บริบทร่วมสมัย มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางด้านการออกแบบเครื่องแต่งกายร่วมสมัยโดยใช้โครงสร้างเครื่องแต่งกายไทยเป็นองค์ประกอบหลัก และสามารถพัฒนาเป็นเครื่องแต่งกายที่สอดคล้องกับบริบทของปัจจุบัน งานวิจัยชิ้นแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วนด้วยกันคือ การศึกษาข้อมูลเชิงเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์เครื่องแต่งกายไทย ประกอบกับประวัติศาสตร์เครื่องแต่งกายประจำชาติอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชีย เพื่อสืบค้นอัตลักษณ์ความเป็นไทยในโครงสร้างเครื่องแต่งกาย ประกอบกับค้นหาแนวคิดด้านการออกแบบเพื่อนำมาปรับใช้เป็นกรณีศึกษาควบคู่กับการทำวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์ความคิดเห็น มีกลุ่มประชากรแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องจำนวน 5 ท่าน และกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 5 ท่าน โดยกลุ่มเป้าหมายนี้ต้องมีอายุในช่วง 25 - 35 ปี ประกอบด้วยผู้ชาย 1 ท่าน และผู้หญิงอีก 4 ท่าน ซึ่งในส่วนของกลุ่มเป้าหมายนั้นจะมีการเก็บตัวอย่างรูปถ่ายสำหรับการวิเคราะห์เพิ่มเติม จากการศึกษาเชิงเอกสาร และการวิจัยเชิงคุณภาพส่งผลให้ผู้วิจัยสามารถสรุปทฤษฎีในการพัฒนาเครื่องแต่งกายร่วมสมัยที่มีรากฐานจากเครื่องแต่งกายประจำชาตินั้นต้องการการผสมผสานจาก 2 ส่วนเข้าด้วยกัน ได้แก่ อัตลักษณ์เชิงโครงสร้างเครื่องแต่งกายประจำชาติ ประกอบกับบริบทความเป็นปัจจุบัน จึงจะบรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้ ส่งผลให้เกิดเป็นต้นแบบเครื่องแต่งกายไทยร่วมสมัยที่สามารถใช้งานได้จริง ผลการประเมิน

ผ่านการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรชี้ให้เห็นว่าทฤษฎีดังกล่าวเป็นทฤษฎีที่ใช้งานได้จริง สามารถต่อยอดอัตลักษณ์เครื่องแต่งกายไทยให้อยู่ในบริบทร่วมสมัยได้ โดยผู้วิจัยพบว่าผลลัพธ์สามารถเปลี่ยนไปได้ตามบริบท หรือกลุ่มเป้าหมายที่มีความแตกต่างกัน

คำสำคัญ : อัตลักษณ์ไทย เครื่องแต่งกายไทย เครื่องแต่งกายร่วมสมัย ชุดไทยประจำชาติ การออกแบบเครื่องแต่งกาย

Abstract

The research, "Modernizing Thai Traditional Garments' Construction into Contemporary Context," aims to generate new knowledge in contemporary fashion design by using traditional Thai garment construction as core elements. The goal is to create designs that are relevant and applicable to today's social and cultural contexts. The research consists of two main components. First is the documentary research on the Thai traditional attire history, as well as comparative studies from other Asian countries to explore the structural identity of Thai attire and gather relevant design concepts. The second is qualitative research through interviews. Participants include two groups: five experts in relevant fields and five target users aged between 25 and 35 years (one male and four females). For the latter group, photo samples were collected for further visual analysis. Findings from both documentary and qualitative research led to the formulation of a design theory for developing contemporary fashion rooted in traditional garments. This theory emphasizes the integration of two key elements, which are the identity of traditional national attire and the alignment with the contemporary context. This approach enabled the creation of wearable contemporary Thai garments. Evaluations through interviews with the participants confirmed that this theory is practically applicable. It demonstrates the potential to reinterpret and extend Thai garment identity into a modern setting. However, results may vary depending on different target audiences and the specific cultural context.

Keywords : Thai identity in clothing, Traditional Thai Clothing, Contemporary cultural attire, Thai national costumes, Fashion design

บทนำ

เครื่องแต่งกายไทย หรือชุดไทยนั้นเป็นเครื่องแต่งกายที่สืบทอดลักษณะกันมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา จนถึง กรุงรัตนโกสินทร์ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะตน สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เครื่องแต่งกายสมัยโบราณ อาศัยการนุ่งห่มจากผ้าฝืน และเครื่องแต่งกายตามแบบชุดไทยพระราชานิยม หรือชุดไทยประจำชาติในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ซึ่งเป็นเครื่องแต่งกายสำหรับงานพิธีต่าง ๆ โดยใช้กันเป็นแบบแผนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 (คณะพิพิธภัณฑฯ, 2555)

ทว่าในปัจจุบันบริบททางสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปจากช่วงปี พ.ศ. 2503 จนเกิดการตั้งข้อสังเกตในการสวมใส่เครื่องแต่งกายไทยว่าเป็นเพียงเครื่องแต่งกายเฉพาะโอกาส ไม่สามารถสวมใส่ได้จริงในชีวิตปัจจุบัน โดยข้อสังเกตนี้ได้มีปรากฏในบทความชานันท์ ยอดหงษ์ (2561) ตีพิมพ์ในเดอะแมทเทอร์ (The Matter) แสดงออกถึงแนวคิดที่ว่าเครื่องแต่งกายแบบชุดไทยนั้น เป็นเครื่องแต่งกายที่ถูกจำกัดไว้เป็นเพียงเครื่องแต่งกายเฉพาะโอกาส ไม่สอดคล้องกับวิถีการใช้ชีวิตของคนในปัจจุบันอีกต่อไปเนื่องจากลักษณะโครงสร้างของเครื่องแต่งกายที่มีส่วนประกอบของการนุ่งหน้านาง และนุ่งซิ่นที่เป็นกระโปรงยาว หรือการห่มสไบ ไม่ได้เอื้อให้ประชาชนโดยทั่วไปสามารถใช้ชีวิตที่เร่งรีบได้อย่างสะดวกสบาย (ชานันท์ ยอดหงษ์, 2561) โดยในส่วนนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าชุดไทยนั้นเป็นเครื่องแต่งกายที่สามารถสวมใส่ได้จริง แต่มีไว้สำหรับงานพิธีทางการ แต่ผู้วิจัยก็เห็นด้วยกับชานันท์ ยอดหงษ์ (2561) ว่าชุดไทยเหล่านี้ไม่สามารถนำมาสวมใส่ในลักษณะเครื่องแต่งกายแบบสำเร็จรูป (ready-to-wear) ซึ่งสวมใส่ได้ในชีวิตประจำวัน

จากการสังเกตผลงานของนักออกแบบไทยเพิ่มเติม ผู้วิจัยพบว่ามีการพัฒนา หรือต่อยอดลักษณะโครงสร้างเครื่องแต่งกายไทยอยู่บ้างตามตัวอย่างที่ปรากฏอยู่ในภาพประกอบที่ 1 แต่ผู้วิจัยพบว่าเครื่องแต่งกายเหล่านี้ก็ยังคงเป็นเครื่องแต่งกายที่ออกแบบมาเพื่อการสวมใส่เฉพาะโอกาสเช่นเดิม ยกตัวอย่างเช่น แบรินด์สเรทซิส (Sretsiss) ออกแบบเครื่องแต่งกายที่อิงจากแบบของชุดไทยจิตรลดา โดยมีการปรับเปลี่ยนในกลุ่มของโทนสี และลวดลาย ปรับเปลี่ยนทรงของแขนเสื้อ (ปัทมา นัฏฐสถาพร, 2562) ในส่วนของแบรินด์พัทธรัตน์ โดยพัทธรัตน์ อาจวงษ์ที่ได้จัดแสดงผลงานในช่วงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2561 มีการนำแรงบันดาลใจจากเครื่องแต่งกายไทยมาใช้ในการออกแบบ (แนวหน้า, 2561) หรือแม้กระทั่งแบรินด์โพเอ็ม (Poem) ได้นำเสนอชุดเจ้าสาวที่ประยุกต์จากโครงสร้างเครื่องแต่งกายไทยเช่นหน้านาง และการห่มสไบ ภายใต้คอลเล็คชั่น (collection) Poem Something Blue (Mutual, 2567) จากกรณีศึกษาเหล่านี้ ผู้วิจัยยังมองว่าเครื่องแต่งกายที่ได้ออกแบบขึ้นมาใหม่จากชุดไทยนั้นยังคงอยู่ในกรอบของเครื่องแต่งกายเฉพาะโอกาส ทั้งในแง่ของรูปลักษณ์ การใช้งาน และวัสดุที่เลือกใช้ ไม่ต่างจากชุดไทยโบราณ และชุดไทยพระราชานิยมตามข้อสังเกตของชานันท์ ยอดหงษ์ (2561)

ภาพประกอบที่ 1 เครื่องแต่งกายที่ปรับจากโครงสร้างชุดไทยภายใต้แบรินด์สเรทซิส, แบรินด์พัทธรัตน์ และ แบรินด์โพเอ็ม (จากซ้ายไปขวา)

ที่มาของภาพ : <https://www.vogue.co.th/vogue-shopping/article/sretsissawasdeepimacapsule>

<https://www.naewna.com/lady/336230>

<https://url.in.th/QJgAd>

Figure 1 Garments adapted from Thai attire construction

ดังนั้นจากที่กล่าวมาแล้วนี้ทำให้ผู้วิจัยมีความต้องการจะการพัฒนาโครงสร้างเครื่องแต่งกายอัตลักษณ์ไทยสู่บริบทร่วมสมัย และสามารถนำมาสวมใส่ได้ในชีวิตประจำวัน โดยอิงจากโครงสร้างเครื่องแต่งกายไทยประเพณี และชุดไทยพระราชนิยม ซึ่งกรอบของโครงสร้างเครื่องแต่งกายนี้ หมายถึงการออกแบบแพตเทิร์น เมื่อนำมาประกอบกันจะก่อให้เกิดเป็นโครงสร้างของเครื่องแต่งกายในรูปแบบต่าง ๆ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางด้านการออกแบบเครื่องแต่งกายร่วมสมัยที่สามารถนำเสนออัตลักษณ์ความเป็นไทย (ในช่วงกรุงศรีอยุธยา - กรุงรัตนโกสินทร์) ภายใต้กรอบของโครงสร้างเครื่องแต่งกาย
2. เพื่อพัฒนาโครงสร้างเครื่องแต่งกายที่นำเสนออัตลักษณ์ความเป็นไทยที่สอดคล้องกับบริบทของปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาการวิจัย

- 1.1 ศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ถึงประวัติความเป็นมาของเครื่องแต่งกายไทยควบคู่กับประเทศอื่นในภูมิภาคเอเชีย
- 1.2 ศึกษาแนวทางการออกแบบเครื่องแต่งกายเชิงวัฒนธรรมร่วมสมัยในพื้นที่ประเทศไทยควบคู่กับประเทศอื่นในภูมิภาคเอเชีย
- 1.3 ศึกษาลักษณะและโครงสร้าง วิธีการนุ่งห่มเครื่องแต่งกายที่แสดงออกถึงความเป็นไทย
- 1.4 ศึกษาถึงบริบทชีวิตในปัจจุบัน ประกอบกับความต้องการของคนที่มีต่อเครื่องแต่งกายเชิงวัฒนธรรมร่วมสมัยผ่านการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

2. สมมุติฐานการวิจัย

ผลที่ได้จากการทำโครงการวิจัยนี้ จะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมไทยในเชิงโครงสร้างของเครื่องแต่งกายสู่การออกแบบเครื่องแต่งกายที่แสดงออกถึงอัตลักษณ์ไทยร่วมสมัยที่สามารถใช้งานได้จริงในชีวิตประจำวัน เพื่อสร้างการรับรู้ทางวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน

3. ขอบเขตการวิจัย

- 3.1 ศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ถึงประวัติความเป็นมาของเครื่องแต่งกายไทยควบคู่กับประเทศอื่นในภูมิภาคเอเชีย
- 3.2 ศึกษาแนวทางการออกแบบเครื่องแต่งกายเชิงวัฒนธรรมร่วมสมัยในพื้นที่ประเทศไทยควบคู่กับประเทศอื่นในภูมิภาคเอเชีย
- 3.3 ศึกษาลักษณะและโครงสร้าง วิธีการนุ่งห่มเครื่องแต่งกายที่แสดงออกถึงความเป็นไทย
- 3.4 ศึกษาถึงบริบทชีวิตในปัจจุบัน ประกอบกับความต้องการของคนที่มีต่อเครื่องแต่งกายเชิงวัฒนธรรมร่วมสมัยผ่านการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

- 4.1 ศึกษา และรวบรวมข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ที่ว่าด้วยเรื่องเครื่องแต่งกายที่แสดงออกถึงอัตลักษณ์ประจำชาติ ในประเทศไทย และประเทศในภูมิภาคเอเชีย
- 4.2 ศึกษา และรวบรวมกรณีศึกษาที่ว่าด้วยเรื่องเครื่องแต่งกายที่แสดงออกถึงอัตลักษณ์ประจำชาติร่วมสมัย ในประเทศไทย และประเทศในภูมิภาคเอเชีย
- 4.3 ศึกษา และวิเคราะห์ห้อัตลักษณ์ความเป็นไทยผ่านโครงสร้างเครื่องแต่งกาย
- 4.4 ศึกษาความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ทำความเข้าใจถึงแนวคิด, รสนิยม, มุมมองต่อเครื่องแต่งกายอัตลักษณ์ไทย
- 4.5 สรุปแนวคิดในการสร้างสรรค์โครงสร้างเครื่องแต่งกายอัตลักษณ์ไทยร่วมสมัย
- 4.6 พัฒนาด้านแบบเพื่อทดสอบทฤษฎี
- 4.7 ประเมินผลงานวิจัย
- 4.8 สรุปผล และอภิปรายผลงานวิจัย

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

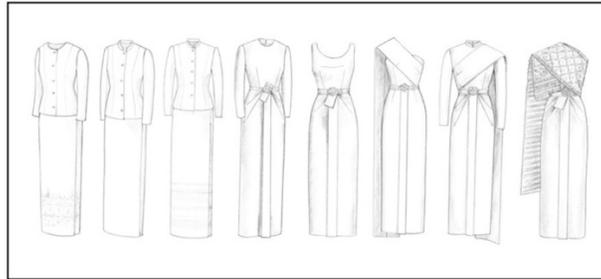
ผลงานวิจัยนี้ เป็นการสร้างองค์ความรู้ และเสริมความเข้าใจในกระบวนการทำงานออกแบบโครงสร้างเครื่องแต่งกายที่อิงมาจากอัตลักษณ์ประจำชาติ ต่อยอดเครื่องแต่งกายอัตลักษณ์ไทยให้สอดคล้องกับวิถีในชีวิตประจำวัน มีความร่วมสมัย และเป็น การสร้างการรับรู้และตระหนักถึงคุณค่าของความเป็นไทยผ่านโครงสร้างเครื่องแต่งกาย

ผลการวิจัย

1.องค์ความรู้ทางการออกแบบเครื่องแต่งกายร่วมสมัยที่สามารถนำเสนออัตลักษณ์ความเป็นไทยภายใต้กรอบของโครงสร้างเครื่องแต่งกาย

1.1 เครื่องแต่งกายเชิงประวัติศาสตร์ไทย

จากหลักฐานในประวัติศาสตร์เครื่องแต่งกายไทยมีจุดเริ่มต้นในสมัยอยุธยา ซึ่งเป็นราชธานีที่รวมกลุ่มชนชาติไทไว้ด้วยกัน กลายเป็นชาวสยาม และเป็นจุดเริ่มต้นของวัฒนธรรมไทย (ฉัตรชามะวรรณ มุกดาวิจิตร, 2560), (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2561) ลักษณะการแต่งกายในสมัยอยุธยานั้น โดยส่วนมากจะพบการนุ่งโจง จีบ ห่มสไบ ผ่านการนำผ้าผืนมาผูก รัด มัด จีบ หรือเหน็บ เพื่อให้สามารถสวมใส่ได้ ขณะที่การสวมใส่เสื้อจะได้รับอิทธิพลจากชาวเปอร์เซีย (กิตติกรณ์ นพอุดมพันธุ์, 2554), (สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, 2553), (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2561) ลักษณะการแต่งกายดังกล่าวได้กลายมาเป็นรากฐานการแต่งกายในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ โดยสิ่งที่ต่างออกไปคือลักษณะของเสื้อที่ปรับรูปแบบไปเป็นทรงเสื้อแขนกระบอก ปกคอตั้งแทนการสวมเสื้อแบบชาวเปอร์เซีย (กิตติกรณ์ นพอุดมพันธุ์, 2554) โดยมีปรากฏอยู่ในภาพประกอบที่ 2

ภาพประกอบที่ 3 ภาพเขียนเครื่องแต่งกายชุดไทยพระราชานิยม

Figure 3 Drawing depicts eight styles of Thai dresses by Her Majesty Queen Sirikit, the Queen Mother.

ดังนั้นจากการศึกษาข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์เครื่องแต่งกายไทย ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปถึงองค์ประกอบเครื่องแต่งกายที่แสดงออกถึงความเป็นไทยได้ 6 ส่วน ได้แก่ ลักษณะของปกคอตั้งแบบปลายตัด เสื้อพระกรน้อย หรือเสื้อแบบแขนกระบอก การห่มสไบ การนุ่งจีบ โจน และซิ่น เหล่านี้เป็นองค์ประกอบของลักษณะการแต่งกายที่ปรากฏในแบบชุดไทยโบราณ และนำมาใช้กับชุดไทยพระราชานิยม ซึ่งสามารถแสดงออกถึงความเป็นไทยได้อย่างชัดเจนในมุมมองของผู้วิจัย

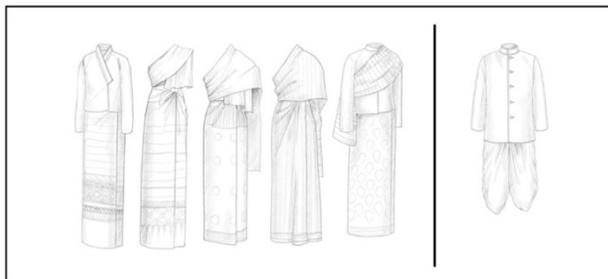
ภาพประกอบที่ 4 องค์ประกอบการแต่งกายที่แสดงออกถึงอัตลักษณ์ความเป็นไทยที่สรุปได้โดยผู้วิจัย

Figure 4 garment elements state Thai identity as concluded by the researcher

1.2 เครื่องแต่งกายเชิงประวัติศาสตร์ลาว

ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาประวัติศาสตร์เครื่องแต่งกายลาวเพื่อใช้จำแนกอัตลักษณ์ที่อาจเกิดการทับซ้อนกันกับความเป็นไทย เนื่องจาก สุจิตต์ วงศ์เทศ (2561), ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ (2555) และอาณัติ อนันตภาค (2558) ได้ให้ข้อมูลว่าพื้นเพของชาวลาว และชาวสยามนั้นมีความเกี่ยวเนื่องกันทางสายเลือดรวมไปถึงรากฐานทางวัฒนธรรม ซึ่งผู้วิจัยพบว่าลักษณะการแต่งกายของชาวลาวฝั่งสตรีนั้นเน้นการนุ่งซิ่นเป็นหลัก ซึ่งมีหลักฐานการสืบทอดมาตั้งแต่สมัยล้านช้างจนถึงปัจจุบัน (ปรากฏอยู่ในภาพประกอบที่ 5) แต่ความแตกต่างระหว่างชาวสยาม และชาวลาวนั้น ผู้วิจัยพบว่าชาวสยามจะไม่นุ่งซิ่นคู่กับการห่มสไบ ซึ่งสามารถสังเกตได้

จากแบบชุดไทยพระราชานิยมที่ไม่ปรากฏลักษณะทรงกระโปรงแบบจีนคู่กับท่อนบนที่เป็นสไบ แสดงออกให้เห็นถึงข้อควรระวังในการออกแบบเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความสับสนในเชิงอัตลักษณ์ระหว่างเครื่องแต่งกายของ 2 ชาติ

ภาพประกอบที่ 5 ภาพเขียนสรุปลักษณะเครื่องแต่งกายลาว (สตรีชาย, บุรุษชวา)

Figure 5 Drawing depicts Lao traditional attire

1.3 เครื่องแต่งกายเชิงประวัติศาสตร์จีน และเกาหลี

ในส่วนของเครื่องแต่งกายจีน และเกาหลี ผู้วิจัยได้เลือกนำมาใช้เป็นกรณีศึกษาของชาติสามารถออกแบบเครื่องแต่งกายอัตลักษณ์ประจำชาติให้เข้ามาอยู่ในบริบทปัจจุบันได้ โดยสิ่งที่ผู้วิจัยค้นพบจากข้อมูลเชิงเอกสาร ผู้วิจัยพบว่าอัตลักษณ์เครื่องแต่งกายจีนประจำชาติในปัจจุบันเริ่มขึ้นในสมัยราชวงศ์ชิงในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 มีลักษณะเด่นในส่วนของปกคอเสื้อที่ตั้งขึ้นและสาบป้าย ซึ่งลักษณะการแต่งกายนี้ได้ถูกถ่ายทอดผ่านกาลเวลาไปบนลักษณะโครงเสื้อที่แตกต่างกันออกไป (ปณญนุช คุบุญญ อารักษ์, 2566), (รัตนา จันทรสโรภณ และกิติกา กรชาลกุลม, 2564) โดยนักออกแบบร่วมสมัยนั้นก็ยังคงนำรายละเอียดนี้มาปรับใช้เพื่อให้เกิดเป็นเครื่องแต่งกายอัตลักษณ์ประจำชาติจีนที่มีความร่วมสมัย สวมใส่ได้ในชีวิตประจำวัน ยกตัวอย่างเช่น แบรินด์เซียงไฮ้ ถัง (Shanghai Tang) ที่ประสบความสำเร็จอย่างมากในการออกแบบเครื่องแต่งกายร่วมสมัยที่น่าเสนอความเป็นจีน ซึ่งเป็นการนำลักษณะของปกคอ และสาบเสื้อตามลักษณะโครงเสื้อในภาพประกอบที่ 6 มาปรับใช้กับโครงสร้างเครื่องแต่งกายร่วมสมัย (Chew, 2007)

ภาพประกอบที่ 6 งานออกแบบเครื่องแต่งกายจากแบรินด์ เซียงไฮ้ ถัง (Shanghai Tang)

ที่มา : <https://www.shanghaitang.com/en-intl/collection/aw22-double-song/shop-by-look?SB2-230106>

Figure 6 garment designed by Shanghai Tang

เครื่องแต่งกายที่แสดงออกถึงอัตลักษณ์ประจำชาติเกาหลีนั้นมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ชุดฮันบก มีจุดเริ่มต้นขึ้นในสมัยราชวงศ์โชซอนในช่วงปี ค.ศ. 1392 – 1897 ซึ่งสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน (กันยาพร เก่งรุ่งเรืองชัย, 2562) ในปัจจุบันมีนักออกแบบ

ชาวเกาหลีได้ปรับใช้โครงสร้างของชุดฮันบกมาถ่ายทอดออกมาให้มีความร่วมสมัยมากขึ้น (Han, 2017) ซึ่งผู้วิจัยพบว่าการปรับใช้ด้วยวิธีการที่ต่างกันออกไป ได้แก่ การลดทอนโครงสร้าง (silhouette) ปรับในแง่ของขนาด สัดส่วน การปรับเปลี่ยนในเชิงวัสดุที่เหมาะสมกับความเป็นปัจจุบัน เช่น การใช้ผ้ายืด หรือการหยิบจับรายละเอียดของเครื่องแต่งกายมาใช้ เช่น ปกเสื้อ สายคาดอก เป็นต้น

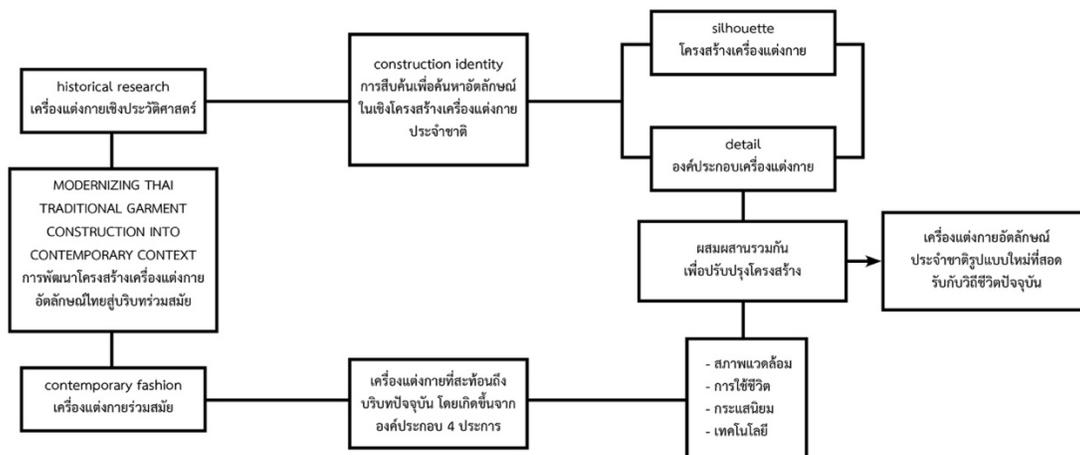
ภาพประกอบที่ 7 ตัวอย่างผลงานนักร้องแบบชาวเกาหลีที่ได้พัฒนาเครื่องแต่งกายจากชุดฮันบก
ที่มา : Couture Korea (Han H., 2017)

Figure 7 example of a Korean designer's reinterpretation of the hanbok

ดังนั้นจากการศึกษาประวัติความเป็นมา และแนวทางการพัฒนาเครื่องแต่งกายอัตลักษณ์ประจำชาติจีน และเกาหลีให้เข้ามาอยู่ในบริบทร่วมสมัยได้นั้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่าอาศัยปัจจัย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ การใช้รายละเอียดของโครงสร้างเครื่องแต่งกาย (detail) ซึ่งคือลักษณะของปก คอเสื้อ สายผูก ที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ประจำชาตินั้น ๆ และ โครงสร้างเครื่องแต่งกายโดยรวม (silhouette) มาปรับใช้โดยการลดทอนโครงสร้าง ปรับแก้สัดส่วน การผสมผสานวัสดุรูปแบบใหม่ หรือแม้กระทั่งคำนึงถึงลักษณะการจัดวางองค์ประกอบโครงสร้างเครื่องแต่งกายเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความทับซ้อนกันกับอัตลักษณ์ของชาติอื่น ๆ เหล่านี้เกิดจากการกลั่นกรองการศึกษาข้อมูลเครื่องแต่งกายประจำชาตินั้น ๆ ในเชิงประวัติศาสตร์เพื่อวิเคราะห์ให้ได้อัตลักษณ์ที่ชัดเจน

1.4 ทฤษฎีการออกแบบ

จากการศึกษาข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ และกลุ่มกรณีศึกษาจากประเทศในกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยสามารถสรุปได้เป็นทฤษฎีการออกแบบเครื่องแต่งกายอัตลักษณ์ประจำชาติให้อยู่ในบริบทร่วมสมัยได้ตามแผนผังดังนี้ โดยหัวใจหลักของทฤษฎีนี้คือการนำมิติความร่วมสมัยเข้ากับอัตลักษณ์เชิงประวัติศาสตร์ที่ค้นพบมา “ผสมผสาน เพื่อปรับปรุงโครงสร้าง” ตามแผนผังด้านล่าง

แผนผังที่ 1 ทฤษฎีการออกแบบ

Diagram 1 design theory

1.5 การสัมภาษณ์ครั้งที่ 1

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยการสอบถามจากกลุ่มประชากร 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญประจำสาขาที่เกี่ยวข้องจำนวน 5 ท่าน และกลุ่มเป้าหมายอีก 5 ท่าน โดยการสัมภาษณ์ครั้งที่ 1 นั้นมีไว้สำหรับสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อชุดไทย และความต้องการ หรือข้อเสนอแนะหากมีการออกแบบเครื่องแต่งกายร่วมสมัยที่มีรากฐานจากการพัฒนาโครงสร้างเครื่องแต่งกายไทย

1.5.1 ผู้เชี่ยวชาญประจำสาขาที่เกี่ยวข้อง

ในกลุ่มนี้ประกอบไปด้วย ผศ.ดร. กิตติกรณ นพุดมพันธ์ (ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มนักวิชาการด้านเครื่องแต่งกายไทย), ผศ.ดร.อนุชา ทิรคานนท์ (ผู้เชี่ยวชาญด้านเครื่องแต่งกายตามแบบชุดไทยประเพณี), คุณอลิสา ไสเสวตวารี ภัณฑารักษ์จากพิพิธภัณฑ์ผ้าในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ (ผู้เชี่ยวชาญด้านเครื่องแต่งกายตามแบบชุดไทยพระราชนิยม), คุณอารยะ อินทรา และ คุณวิษระวิชัย อัครสันติสุข (ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มนักออกแบบเครื่องแต่งกายร่วมสมัย) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เพื่อสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มประชากร ประกอบไปด้วยหัวข้อคำถามหลักดังนี้

ท่านมีความเห็นเกี่ยวกับบริบทของชุดไทยประเพณีในปัจจุบันอย่างไร

ท่านมีมุมมองต่อเครื่องแต่งกายที่แสดงออกถึงความเป็นไทยในปัจจุบันอย่างไร

ท่านมีความเห็นอย่างไร หากมีการพัฒนาโครงสร้างเครื่องแต่งกายไทยประเพณีให้มีความร่วมสมัยเหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน

จากชุดคำถามหลักที่ใช้กับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญประจำสาขาที่เกี่ยวข้อง พบว่าชุดไทยประเพณีเครื่องแต่งกายไทยประเพณียังเป็นเครื่องแต่งกายที่มีชีวิต และยังมีการปรับเปลี่ยนบริบทไปตามกาลเวลาอยู่ ถึงแม้จะอยู่ในกรอบของเครื่องแต่งกายเฉพาะโอกาส ต่อให้มีการประยุกต์ หรือดัดแปลงก็ยังคงไม่สามารถสวมใส่ได้ในชีวิตประจำวันตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ผู้วิจัยตั้งไว้ ซึ่งหากมีการพัฒนาโครงสร้างเครื่องแต่งกายขึ้นใหม่นั้น เห็นสมควรว่าต้องมีการตัดทอน มีความเหมาะสมในการออกแบบ สะดวกสบายในการสวมใส่ และสามารถสวมใส่คู่กับเครื่องแต่งกายประเภทอื่นได้ สามารถใช้งานได้จริงมีฟังก์ชัน (function)

1.5.2 กลุ่มเป้าหมาย

1.5.2.1 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย

เป็นกลุ่มคนที่ได้ทดลองใช้ผลงานจริงเพื่อเก็บข้อมูลประกอบการสัมภาษณ์ โดยกลุ่มเป้าหมายนี้ประกอบไปด้วยผู้หญิง 4 ท่าน และผู้ชาย 1 ท่าน อยู่ในกลุ่มผู้ที่มีอายุ 25 – 35 ปี มีความสนใจในความเป็นไทย และชื่นชอบการแต่งกาย ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่เข้าร่วมด้วยความสมัครใจ โดยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายนี้ใช้ชุดคำถามเพื่อสอบถามความคิดเห็น และความต้องการเพื่อหาแนวทางในการออกแบบผ่านชุดคำถามเดียวกันกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

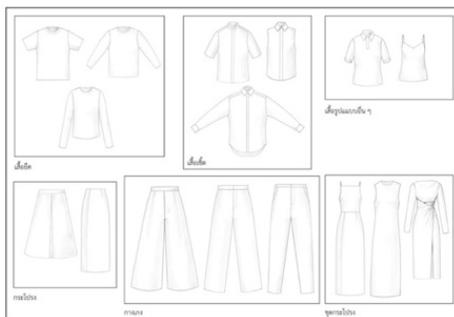
จากผลการสัมภาษณ์ พบว่า กลุ่มเป้าหมายได้ให้ความคิดเห็นว่าชุดไทยประเพณีเครื่องแต่งกายไทยเป็นเรื่องที่ค่อนข้างไกลตัว ทั้งนี้เนื่องจากเป็นเครื่องแต่งกายที่ต้องมีโอกาสให้สวมใส่ จึงทำให้ไม่สวมใส่เครื่องแต่งกายในลักษณะนี้ในชีวิตประจำวัน ในขณะที่รูปแบบเครื่องแต่งกายที่ได้รับการประยุกต์ขึ้นมาแล้วยังไม่เหมาะกับการสวมใส่ในชีวิตประจำวันได้จริง ขณะที่หากมีการพัฒนาโครงสร้างเครื่องแต่งกาย สนใจลักษณะเครื่องแต่งกายที่ได้รับการดัดทอนอย่างลงตัว ไม่ดูไทยมากจนเกินไป สามารถสวมใส่ได้ง่าย เหมาะกับสภาพอากาศ สวมใส่คู่กับเครื่องแต่งกายประเภทอื่นได้ (mix and match) และใส่ได้หลายโอกาส

1.5.2.2 ข้อมูลจากการสังเกตภาพถ่ายของกลุ่มเป้าหมาย

นอกเหนือจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายจำนวน 5 ท่านเพื่อสอบถามความต้องการ ผู้วิจัยได้เก็บตัวอย่างภาพถ่ายลักษณะการแต่งกายในชีวิตประจำวันของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อวิเคราะห์บริบทความเป็นปัจจุบันให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของกลุ่มเป้าหมายผ่านการสังเกตภาพถ่ายลักษณะการแต่งกายเพื่อนำมาวิเคราะห์ให้ได้ลักษณะโครงชุด (silhouette), สี (color palette) และวัสดุที่จะนำมาใช้ประกอบกับทฤษฎีที่ผู้วิจัยค้นพบเพื่อออกแบบเครื่องแต่งกายแบบใหม่

จากการสังเกตผู้วิจัยพบว่าลักษณะการแต่งกายร่วมสมัยที่ได้จากกลุ่มเป้าหมายนั้นเป็นลักษณะเครื่องแต่งกายแบบเสื้อผ้ามาตรฐาน (basic pieces) ได้แก่ เสื้อเชิ้ต เสื้อยืด กางเกงขากระบอก กระโปรงทรงตรง และทรงบาน เสื้อรูปแบบอื่น ๆ เช่น เสื้อมีสาย เสื้อโปโล และชุดกระโปรงยาวทั้งแบบมีแขน และไม่มีแขน (ภาพประกอบที่ 8)

ในส่วนของกลุ่มสี ผู้วิจัยได้เลือกใช้กลุ่มสีที่พบเห็นได้ในลักษณะการแต่งกายในกลุ่มเป้าหมายที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บตัวอย่างภาพถ่าย โดยเมื่อวิเคราะห์กลุ่มสีที่มีร่วมกันจะได้เป็นกลุ่มสีตั้งปรากฏในภาพประกอบที่ 9 ขณะที่การเลือกใช้วัสดุที่ผู้วิจัยได้เลือกใช้วัสดุที่มีใช้ตามอุตสาหกรรมเครื่องแต่งกายโดยทั่วไป ซึ่งปรากฏหลักฐานผ่านเครื่องแต่งกายในชีวิตประจำวันของกลุ่มเป้าหมาย เช่น ผ้าฝ้าย ผ้ายัด ผ้าวูล (wool) ผ้าไนลอน เป็นต้น

ภาพประกอบที่ 8 ภาพเขียนลายเส้นเครื่องแต่งกายร่วมสมัยที่ได้จากการศึกษาภาพถ่ายจากกลุ่มเป้าหมาย

Figure 8 Drawings depict the contemporary fashion style based on the imagery study of the target group

ภาพประกอบที่ 9 แนวทางกลุ่มสีที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย

Figure 9 color palette based on the observations of target group

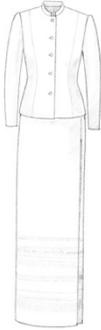
2. พัฒนาโครงสร้างเครื่องแต่งกายที่นำเสนออัตลักษณ์ความเป็นไทยที่สอดคล้องกับบริบทของปัจจุบัน

2.1 กระบวนการออกแบบ

จากทฤษฎีที่ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่าด้วยเรื่องของการ “ผสมผสาน” ระหว่างเครื่องแต่งกายอัตลักษณ์ประจำชาติ และบริบทของความเป็นปัจจุบัน ซึ่งเครื่องแต่งกายอัตลักษณ์ประจำชาติไทยนั้นได้จากการทบทวนวรรณกรรมโดยสรุปมาเป็นองค์ประกอบในภาพประกอบที่ 4 ขณะที่บริบทของความเป็นปัจจุบันได้สะท้อนผ่านเครื่องแต่งกายของกลุ่มเป้าหมายที่ได้จากการสังเกตภาพถ่ายในหัวข้อที่ 1.5.2.2 ผู้วิจัยจึงเริ่มทดลองนำแนวคิด ผสมผสาน เพื่อปรับปรุงโครงสร้าง มาปรับใช้ โดยออกแบบตารางเพื่อจับคู่ลักษณะโครงสร้างเครื่องแต่งกายไทยโบราณกับลักษณะเครื่องแต่งกายร่วมสมัย เพื่อให้ได้เป็นแนวทางในการออกแบบและพัฒนาชิ้นงาน โดยออกแบบชิ้นงานให้ตอบสนองกับความของการของกลุ่มประชากรทั้ง 2 กลุ่มในข้อที่ 1.5.1 และ 1.5.2.1 สามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แนวทางการผสมผสานเครื่องแต่งกายไทย และเครื่องแต่งกายที่แสดงออกถึงบริบทปัจจุบัน

ลำดับ	เครื่องแต่งกายไทย	เครื่องแต่งกายร่วมสมัย	วัสดุ	ผลลัพธ์
1			ผ้าฝ้าย	
			ผ้าไนลอน	
2			ผ้าฝ้ายยืด	
			ผ้าไหมเทียม	

ลำดับ	เครื่องแต่งกายไทย	เครื่องแต่งกายร่วมสมัย	วัสดุ	ผลลัพธ์
3		 	<p>ผ้าโพลีเอสเตอร์</p> <p>ผ้าไนลอน</p>	
4		 	<p>ผ้าฝ้ายยืด</p> <p>ผ้าไหมเทียม</p>	
5			ผ้ายืด	
6			ผ้าฝ้าย	

ลำดับ	เครื่องแต่งกายไทย	เครื่องแต่งกายร่วมสมัย	วัสดุ	ผลลัพธ์
			ผ้าฝ้าย	

2.2 การประเมินผลจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และกลุ่มเป้าหมาย (การสัมภาษณ์ครั้งที่ 2)

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทดลองนำทฤษฎีการออกแบบที่ผู้วิจัยค้นพบ คือการผสมผสานกันระหว่างโครงสร้างเครื่องแต่งกายอัตลักษณ์ไทย และเครื่องแต่งกายที่แสดงออกถึงบริบทความเป็นปัจจุบัน จนได้เป็นชิ้นงานตัวอย่างตามที่ปรากฏในตารางก่อนหน้า ผู้วิจัยจึงได้นำผลงานเหล่านี้ให้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และให้กลุ่มเป้าหมายเดิมที่ได้ทำการสัมภาษณ์ไปในหัวข้อที่ 1.5 ทำการประเมินความพึงพอใจในผลงาน และให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากการทดลอง โดยผู้วิจัยยังคงเลือกใช้การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านการสอบถามเพื่อให้เกิดการแสดงความคิดเห็นผ่านคำถามจำนวน 3 ข้อด้วยกัน ได้ผลเป็นดังนี้

2.2.1 ความงามในเชิงสุนทรียศาสตร์ของตัวชิ้นงาน

จุดเด่น: แสดงออกถึงความงามในการออกแบบไปดี มีความสวยงามในเชิงโครงสร้างเครื่องแต่งกาย แสดงออกถึงความมินิมอล (minimal) มีความเรียบง่าย ซึ่งเป็นเครื่องแต่งกายที่ได้พัฒนาแบบด้วยการตัดทอนมาได้ค่อนข้างลงตัว ส่วนเรื่องของการใช้สีนั้น เป็นกลุ่มสีที่มีความเข้าใจง่าย มีความเป็นไปได้ในการต่อยอดในเชิงพาณิชย์

ข้อควรพัฒนา ปรับปรุง: เครื่องแต่งกายที่ได้พัฒนามานั้นค่อนข้างอยู่ในโครงสร้างที่มีความเป็นกลาง ดูมีความเรียบร้อยตั้งแต่ทั้งทางผู้เชี่ยวชาญ และกลุ่มเป้าหมายบางส่วนมีมุมมองว่าลักษณะของเครื่องแต่งกายมีความเหมาะสมสำหรับเป็นเครื่องแต่งกายเพื่อทำงาน ในแง่ของกลุ่มสีอาจเลือกใช้กลุ่มสีที่มีความน่าสนใจมากขึ้น เช่น แดง ทอง เขียว หรือสีกลุ่มไทยโทน (Thai tone) อื่น ๆ เพื่อเพิ่มความน่าสนใจ

2.2.2 ความเหมาะสม และสอดคล้องกับวิถีชีวิตในบริบทปัจจุบัน

จุดเด่น: ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าเครื่องแต่งกายที่ได้ออกแบบใหม่นั้นมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตประจำวันจริง สามารถสวมใส่ได้หลากหลายโอกาส และสามารถสวมใส่ได้โดยง่าย เคลื่อนไหวร่างกายได้สะดวก ในส่วนของกางเกงนั้นได้รับความสนใจค่อนข้างมาก โดยเฉพาะกางเกงของบุรุษที่มีการตกแต่งด้วยจีบหน้า เนื่องจากเป็นทรงที่ดูสวมใส่ได้สบาย ใช้งานได้หลากหลายกว่ากระโปรง สามารถสวมใส่ได้ทั้งบุรุษ และสตรี กางเกงทรงโจงก็เป็นอีกแบบที่ได้รับความสนใจเนื่องจากมีทรงที่หลวมใส่สบาย ไม่รัดรูปจนเกินไป ส่วนการเลือกผ้าที่มีความเบา สบาย เหมาะสมกับสภาพอากาศของประเทศไทยเป็นอย่างดี

ข้อควรพัฒนา ปรับปรุง: ในส่วนของกระโปรงควรปรับปรุงในส่วนของจีบด้านข้าง โดยการปรับทิศทางจีบ หรือขยายสะโพกเพิ่ม เพื่อให้ไม่แน่นจนเกินไป ขณะที่เสื้อที่ตกแต่งด้วยสไบนั้นอาจจะต้องระวังในเรื่องของความยาวเพื่อให้สามารถใช้งานได้สะดวกขึ้น

2.2.3 แสดงออกให้เห็นถึงอัตลักษณ์ความเป็นไทยในโครงสร้างเครื่องแต่งกาย

จุดเด่น: แสดงออกถึงความเป็นไทยได้ชัดเจน เห็นถึงการตัดทอนโครงสร้างซึ่งจัดอยู่ในสัดส่วนที่กำลังพอดี คงไว้ซึ่งกลิ่นอายของเครื่องแต่งกายแบบไทย อ้างอิงจากประสบการณ์ของผู้สวมใส่นั้น พบว่าเกิดการรับรู้ในหมู่คนรอบข้างถึงอัตลักษณ์ความเป็นไทยในโครงสร้างเครื่องแต่งกายที่ได้รับการพัฒนาขึ้น จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และกลุ่มเป้าหมาย พบว่า ในชั้นส่วนเครื่องแต่งกายประเภทกางเกง และกระโปรง สามารถนำเสนอถึงอัตลักษณ์ความเป็นไทยได้ชัดเจนกว่า และเป็นชิ้นเครื่องแต่งกายที่ได้รับความสนใจ ทั้งนี้ผู้วิจัยมองว่าชาวสยามให้ความสำคัญในการนุ่งห่มเครื่องแต่งกายส่วนล่างมากกว่าส่วนบน ดังเช่นที่มีปรากฏหลักฐานการใช้ผ้าที่มีมูลค่าในการนุ่งส่วนล่างมากกว่า ทำให้พัฒนาการเครื่องแต่งกายประเภทท่อนล่างมีความเด่นชัด ส่งผลต่อความแข็งแรงเชิงอัตลักษณ์ที่ถึงแม้ว่าจะได้รับการตัดทอนทางโครงสร้างลงไป แต่ยังคงแสดงออกถึงความเป็นไทยได้เป็นอย่างดี

ข้อควรพัฒนา ปรับปรุง: สามารถพัฒนา หรือต่อยอดลักษณะเครื่องแต่งกายให้มีความซับซ้อนหรือน่าสนใจได้อีก และสามารถปรับใช้สีที่แสดงออกถึงความเป็นไทยได้เพิ่มเติม เช่น แดง ทอง เป็นต้น อีกทั้งหากต้องการต่อยอดเพิ่มเติม อาจนำมาประยุกต์ใช้กับผ้าไทยได้

อ้างอิงจากกระบวนการออกแบบ และการประเมินผลจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและกลุ่มเป้าหมาย แสดงออกให้เห็นถึงการนำทฤษฎีการออกแบบที่ผู้วิจัยค้นพบมาใช้ในการออกแบบผลงานเครื่องแต่งกายอัตลักษณ์ไทยให้มีความร่วมสมัย และสามารถใช้งานได้จริงในชีวิตประจำวัน โดยมีผลประเมินจากกลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญซึ่งแสดงออกในทิศทางที่น่าพึงพอใจ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าชิ้นงานที่ออกแบบขึ้นมานั้นแสดงออกถึงความเป็นไทยในโครงสร้างเครื่องแต่งกาย แต่ขณะเดียวกันก็สามารถใช้งานได้จริงในชีวิตประจำวัน ถึงแม้ว่าจะมีรายละเอียดบางประการที่ต้องปรับปรุง หรือพัฒนาชิ้นงานต่อไปเพื่อให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นในแง่ของการเลือกใช้กลุ่มสี ความเหมาะสมในการสร้างแพตเทิร์น และสัดส่วนของเครื่องแต่งกายที่มีผลต่อรูปร่างของผู้สวมใส่ แต่กระนั้นก็เป็นการชี้ให้เห็นว่าผลการวิจัยได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทั้ง 2 ประการ ได้แก่

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 สร้างองค์ความรู้ทางด้านการออกแบบเครื่องแต่งกายร่วมสมัยที่สามารถนำเสนออัตลักษณ์ความเป็นไทย (ในช่วงกรุงศรีอยุธยา - กรุงรัตนโกสินทร์) ภายใต้กรอบของโครงสร้างเครื่องแต่งกาย

บรรลุผลผ่านการสร้างทฤษฎีการออกแบบที่ว่าด้วยเรื่องการ “ผสมผสาน เพื่อปรับปรุงโครงสร้าง” โดยเป็นการผสมผสานโครงสร้างเครื่องแต่งกายอัตลักษณ์ประจำชาติในอดีตกับโครงสร้างเครื่องแต่งกายที่แสดงออกถึงความร่วมสมัย ซึ่งเป็นตัวชี้วัดวิถีชีวิตของผู้ใช้งานในปัจจุบัน โดยเป็นแนวคิดที่ต่อยอดจากการศึกษาข้อมูลกรณีศึกษาจากประเทศจีน และเกาหลี ประกอบกับการศึกษาข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์พัฒนาการของเครื่องแต่งกายไทย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พัฒนาโครงสร้างเครื่องแต่งกายที่นำเสนออัตลักษณ์ความเป็นไทยที่สอดคล้องกับบริบทของปัจจุบัน

เป็นการนำทฤษฎีการออกแบบว่าด้วยการ “ผสมผสาน เพื่อปรับปรุงโครงสร้าง” มาทดลองใช้เพื่อสร้างผลงานจริง ผ่านการนำข้อมูลอัตลักษณ์ไทยบนโครงสร้างเครื่องแต่งกาย มาผสมผสานกับลักษณะโครงสร้างเครื่องแต่งกายในปัจจุบันซึ่งได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์ และเก็บภาพจากกลุ่มเป้าหมายทั้ง 5 ท่าน ประกอบกับการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญในส่วนของ การสัมภาษณ์ครั้งที่ 1 ถ่ายทอดออกมาเป็นผลงานตามตารางภาพที่ 1 แสดงออกถึงกระบวนการพัฒนาโครงสร้างเครื่องแต่งกายขึ้นมาใหม่ และถูกชี้วัดอีกครั้งผ่านการประเมิน หรือการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรกลุ่มเดิมในการสัมภาษณ์ครั้งที่ 2 แสดงออกให้เห็นว่าทฤษฎีที่ผู้วิจัยใจสังเคราะห์ขึ้นมาได้นั้นสามารถใช้งานได้จริง

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยภายใต้หัวข้อการพัฒนาโครงสร้างเครื่องแต่งกายอัตลักษณ์ไทยสู่บริบทร่วมสมัยเป็นงานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ได้แก่ การสร้างองค์ความรู้ทางด้านการออกแบบเครื่องแต่งกายร่วมสมัยที่สามารถนำเสนออัตลักษณ์ความเป็นไทย (ในช่วงกรุงศรีอยุธยา - กรุงรัตนโกสินทร์) ภายใต้กรอบของโครงสร้างเครื่องแต่งกาย และพัฒนาโครงสร้างเครื่องแต่งกายที่นำเสนออัตลักษณ์ความเป็นไทยที่สอดคล้องกับบริบทของปัจจุบัน โดยแบ่งโครงสร้างออกเป็น 2 ส่วนด้วยกันคือ การศึกษาเชิงเอกสาร และกรณีศึกษา เพื่อค้นหาอัตลักษณ์ความเป็นไทยในโครงสร้างเครื่องแต่งกาย และสังเคราะห์เป็นทฤษฎีการออกแบบ ประกอบกับการวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรจำนวน 2 ครั้ง ทั้งนี้เพื่อสืบค้นความต้องการของผู้ใช้งาน และประเมินผลงานที่ถ่ายทอดผ่านการใช้ทฤษฎีที่ค้นพบในการออกแบบ

วัตถุประสงค์ด้านการสร้างองค์ความรู้ทางด้านการออกแบบเครื่องแต่งกายร่วมสมัยที่สามารถนำเสนออัตลักษณ์ความเป็นไทย (ในช่วงกรุงศรีอยุธยา - กรุงรัตนโกสินทร์) ภายใต้กรอบของโครงสร้างเครื่องแต่งกายนั้นบรรลุผลจากทฤษฎีที่ผู้วิจัยสามารถสรุปได้จากตัวอย่างกรณีศึกษาจากการออกแบบของจีน เกาหลี และชุดไทยพระราชานิยม ว่าการสร้างเครื่องแต่งกายอัตลักษณ์ประจำชาติร่วมสมัยนั้นต้องอาศัยองค์ประกอบ 2 ส่วน ได้แก่ อัตลักษณ์เครื่องแต่งกายประจำชาติแบบดั้งเดิม และบริบทที่ชี้วัดความเป็นปัจจุบัน ก่อนจะนำมา “ผสมผสาน เพื่อปรับปรุงโครงสร้าง”

ขณะที่ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครั้งที่ 1 ถูกนำมาใช้เป็นปัจจัยในการออกแบบเพิ่มเติมร่วมกับการออกแบบ และเมื่อได้ชิ้นงานออกแบบจึงอาศัยการสัมภาษณ์ครั้งที่ 2 เพื่อประเมินผล ผลการประเมินชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาโครงสร้างเครื่องแต่งกายที่นำเสนออัตลักษณ์ความเป็นไทยที่สอดคล้องกับบริบทของปัจจุบันผ่านการใช้ทฤษฎีของผู้วิจัยนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ตามข้อสรุปในหัวข้อที่ 2.2 เป็นอย่างดี ถึงแม้ว่าการออกแบบอาจต้องมีการปรับปรุงอยู่บ้าง จากข้อสังเกตได้รับผู้วิจัยได้สังเกตเห็นว่าองค์ประกอบที่ขาดไปคือ ความเป็นปัจเจกของผู้ออกแบบ (designer's identity) ที่จะช่วยเพิ่มความน่าสนใจในตัวผลงานมากยิ่งขึ้นในเชิงสุนทรียะ อีกทั้งยังเป็นการสร้างจุดเด่นทางด้านการออกแบบที่สามารถต่อยอดในเชิงพาณิชย์ได้

ดังนั้นจากทฤษฎีที่ได้จากการทำวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมองว่าเป็นทฤษฎีที่สามารถนำไปปรับใช้ในอนาคตได้ ไม่ว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในรูปแบบใดที่ส่งผลต่อความต้องการ มุมมอง และรสนิยมของผู้สวมใส่ที่แตกต่างกันออกไปจากการทำวิจัยในครั้งนี้ หรือต้องการนำไปทดลองใช้กับโครงสร้างเครื่องแต่งกายประจำชาติอื่นก็สามารถทำได้เช่นเดียวกัน สุดท้ายนี้ผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยในครั้งนี้จะช่วยเป็นกรณีศึกษาสำหรับนักออกแบบ หรือนักวิจัยท่านอื่นสำหรับการต่อยอดโครงสร้างเครื่องแต่งกายประจำชาติต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กันยาพร เก่งรุ่งเรืองชัย. (2562). **อันบก: การเปลี่ยนแปลงความหมายจากอดีตถึงปัจจุบัน**. สืบค้นเมื่อ 29 มกราคม 2566, จาก <http://isas.arts.su.ac.th/wp-content/uploads/2562/history/05590556.pdf>
- กิตติกรรม นพอุดมพันธ์. (2554). **ประวัติเครื่องแต่งกายไทย** (เอกสารประกอบการสอนรายวิชา ศก 372 สาขาวิชา ศิลปะการแสดง). กรุงเทพฯ : คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- คณะทำงานพิพิธภัณฑน์ผ้า. (2555). **ราชศิลป์พัสดราภรณ์**. กรุงเทพฯ : พิพิธภัณฑน์ผ้า ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ.

- ฉัตรราชเมฆวรรณ มุกดาวิจิตร. (2560). 50 เรื่อง แบบไทย ๆ. กรุงเทพฯ : บริษัท เฟิสท์ ออฟเซท (1993) จำกัด.
- ชานันท์ ยอดหงษ์. (2561). เพศสภาวะและชนชั้นใน ‘ชุดไทย’ ตามไทยนิยม. สืบค้นเมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://thematter.co/thinkers/gender-and-class-in-chood-thai-ka/49687>
- ดาร์รัตน์ เมตตาริกานนท์. (2555). ชุด “อาเซียน” ในมิติประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ลาวในหลายมิติ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ.
- Pattarat. (2561, 2 พฤษภาคม). หีบยุक्तองแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ สู่ spring / summer 2018. แนวหน้า. จาก <https://www.naewna.com/lady/336230>
- ปัทสรา นัฐสถาพร. (2562). ชุดไทยที่น่ารักที่สุด! Sretsis (สเรทซิส) เปิดตัวชุดไทยปักลายสุดคิ้วท์ จากผ้าไหมไทยภาคอีสาน. สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2564. จาก <https://www.vogue.co.th/vogue-shopping/article/sretsisawasdeepimaicapsule>
- ปทุมณษ कुบุญญอารักษ์. (2566). ถอดรหัสที่เพ้า จากเครื่องแต่งกายของชนชั้นสูง สัญลักษณ์ยุคศักดินากับแฟชั่น ต้องห้ามแห่งทศวรรษที่ 19. สืบค้นเมื่อ 13 มกราคม 2566, จาก https://www.harpersbazaar.co.th/FASHION/STYLE-FILE/history-of-qipao?fbclid=IwAR1bQC3gtsSGGq-2fF2QhJ0_6wT2bK4XfwKjc75MgY8BghF_vJRkj0YWFc
- รัตนา จันทรรสารโสภณ และกิติกา กรชาลกุล. (2564). ชุดที่เพ้ากับวิวัฒนาการการแต่งกายของชาวจีน. วารสารวิชาการ ภาษาและวัฒนธรรมจีน. 8(1) : 73-85.
- สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ. (2553). การแต่งกายไทย วิวัฒนาการจากอดีตสู่ปัจจุบัน 1. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2561). อูรยามาจากไหน?. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นาตาแฮก.
- อาณัติ อนันตภาค. (2558). ประวัติศาสตร์ลาวดินแดนแห่งหุบเขาและความเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ : ยิปซีกรุ๊ป.
- Chew, M. (2007). Contemporary re-emergence of the Qipao: political nationalism, cultural Production and popular consumption of a traditional Chinese dress. *China: An International Journal*. 5(2) : 361–376. Retrieved January 18, 2023, from <https://www.jstor.org/stable/20192740>
- Han, H. K. (2017). *Couture Korea*. Korea : Asian Art Museum.
- Mutual. (2567). Story of 14 ชุดแต่งงาน: เราต้องการให้โลกหันมาดูหรือรู้จักกันแค่สองคน ‘ณอน Poem’ ชวนล ไคสิริ. สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2568, จาก <https://url.in.th/QJgAd>